

Årsberetning for Praksisudvalget 2007

Indhold

1. Forord	3
2. Enkeltsager behandlet i 2007	4
3. Redegørelse om den akademiske frihed	8
4. Oplæg til KU-symposium om forskningsfrihed	10
5. Rapport fra en konference om Research Integrity	14
6. Udvalgets konference om god publiceringspraksis	18
7. Nye regler om god videnskabelig praksis	32
8. Praksisudvalgets medlemmer	37

Udvalget tilkendegav, at man efter reglerne som udgangspunkt kun kunne behandle sagen fsv. ang. forhold, som daterer sig inden forældelsesfristen på fem år, jfr. § 6, stk. 2. Da klager endvidere ikke leverede den fornødne dokumentation for sine klagepunkter, besluttede udvalget at afvise sagen.

Sag 5/2007: Sag indbragt af rektor for udvalget med påstand om uregelmæssigheder i laboratoriarbejde og offentliggørelse af forskningsresultater fra et forsøg, som ikke har været udført. Klagen understøttes af et vidne (V), som har foretaget en nærmere beskrivelse af fire tilfælde, hvor resultaterne af laboratorieanalyser ikke har kunnet reproducere ved kontrolforsøg, og hvor publicering af samme grund har måttet opgives. Ligeledes har V underbygget påstanden om publicering af fabrikerede forskningsresultater i en poster, som dog på V's anmodning var blevet trukket tilbage af I, så snart fejlen var blevet opdaget.

I, der er repræsenteret ved advokat, har afvist klagerne som grundløse, bl.a. med henvisning til, at reproduktion af laboratorieforsøg ikke er udført på sammenligneligt grundlag, at der ikke har vist sig nogen problemer i andre tilfælde, hvor kontroltællinger er blevet gennemført, og at fejlen i posteren måtte tilregnes svigtende kommunikation mellem de studerende, som havde produceret den. I har endvidere efterfølgende gjort gældende, at V har været uberettiget til at anføre I som medforfatter til en række publikationer, idet I hverken har været vidende herom eller givet tilladelse hertil.

Et flertal i udvalget har antaget sagen til realitetsbehandling, dog med muligt forbehold af elementer af videnskabelig uredelighed i forbindelse med offentliggørelsen af den nævnte poster. Et mindretal – ét medlem – har ikke fundet, at de omtalte problemer falder ind under god videnskabelig praksis og ville følgelig afvise sagen. Flertallet har heroverfor anset udvalget for utvivlsomt kompetent til også at behandle spørgsmål om god laboratoriepraksis. Det dissenterende medlem er siden udtrådt af udvalget.

Udvalget har nedsat et specialudvalg med formanden som sekretær og i øvrigt bestående af 2 medlemmer, hvoraf det ene er eksternt. Udvalget er siden blevet udvidet med en sagkyndig fra Norge. Sagen er endnu ikke afgjort. Visse spørgsmål om beskyttelse af I's ansættelsesmæssige interesser og opretholdelse af tavshed om sagen, mens den verserer, er hensendt til behandling ad de sædvanlige personaleretlige kanaler.

Sag 6/2007: Ved fælles henvendelse til Praksisudvalget har parterne i denne sag anmodet udvalget om at afgøre en uenighed om medforfatterskab til en række artikler. Sagens parter er alle ansat ved samme institut, men er her tilknyttet forskellige faggrupper, her betegnet A og B. Sagens genstand er tre videnskabelige artikler, som er skrevet af en A tilhørende person (ph.d.-studerende), og som de B tilhørende personer mener sig berettiget til medforfatterskab af. A finder ikke, at betingelserne for et medforfatterskab er opfyldt, men har i stedet angivet B's rolle i artiklernes acknowledgement.

Artiklerne er baseret på et selvstændigt forskningsprojekt ved A, som er udsprunget af et allerede igangværende forskningsprojekt ved B. Førstnævnte projekt er sat i gang på opfordring fra B, ligesom B's projekt udgør en væsentlig del af forskningsfeltet for A's projekt. Tilsvarende er en række af de data, som er indsamlet til brug for B's projekt, stillet til rådighed for A's projekt som en nødvendig forudsætning for gennemførelsen heraf.

De to projekter har emnet til fælles, men er i øvrigt i henseende til såvel problemstillinger som metodologi og teoretiske udgangspunkter i øvrigt funderet i forskellige videnskabelige logikker, hhv. en samfundsvidenskabelig/sociologisk (A) og en sundhedsvidenskabelig/biologisk (B). A's projekt har ikke været tænkt som et – i forhold til B's projekt – tværvideenskabeligt projekt og er efter det oplyste heller ikke blevet gennemført som et sådant projekt, selv om dette principielt

havde været muligt. Begge parter er således enige om, at gennemførelsen af A's projekt på grundlag af en egentlig tværfaglig analyse ville være en tidskrævende proces.

Parterne har endvidere været enige om at henvise til UVVU's udlægning af *Vancouverreglerne* som grundlag for en afgørelse. Efter fakultetets egne retningslinjer skal aftaler om publicering således følge UVVU's retningslinjer, som er baseret på de nævnte regler, og som bl.a. indeholder regler om ret og pligter i forhold til det akademiske forfatterskab inden for det biomedicinske område. Udvalget har lagt UVVU's retningslinjer fra 1998 til grund med de modifikationer, der følger af senere ændringer af Vancouverreglerne. Disse regler er således blevet ændret i 2000, hvor der blev vedtaget nye forfatterskabskriterier og herunder gennemført nye regler for medforfatterskab og såkaldt *contributorship*.

Efter en samlet vurdering af sagen har udvalget besluttet at henstille til parterne at tillade publicering af de tre artikler med forfatterskab som oprindeligt anført samt endvidere optage forhandling om den nærmere udformning af et contributorship for de til B hørende bidragydende personer. Afgørelsen er begrundet med, at bevisbyrden for, at B har opfyldt forfatterskabskriterierne – i mangel af en forfatterskabsaftale – påhviler B, at den indsats, som B allerede har ydet til A's projekt, efter det oplyste ikke kan antages at række ud over, hvad der sagligt set kan begrunde et contributorship, og at A ikke kan tilpligtes at foretage væsentlige ændringer af sit projekt mhp. at muliggøre en tværfaglig analyse, som kan begrunde et medforfatterskab for de til B hørende personer.

Afgørelsen var affattet som en foreløbig tilkendegivelse, hvorved der blev givet B lejlighed til at skaffe yderligere dokumentation for sin påstand om berettigelsen af et medforfatterskab. Samtidig blev det ved tilkendegivelsen understreget, at et contributorship efter de nugældende regler må anerkendes som en meriteringsform af selvstændig betydning og dermed ikke blot kan afvises som en utilstrækkelig måde at kreditere en indsats, som ikke objektivt berettiger til forfatterskab. B har ikke reageret inden fristens udløb, hvorfor afgørelsen er endelig.

3. Redegørelse om akademisk frihed

Udvalget afgav januar 2007 en redegørelse til bestyrelsen under titlen: Den akademiske frihed set i forhold til sektorforskning/myndighedsberedskab – med undertitlen: Redegørelse til bestyrelsen for Københavns Universitet, Afgivet efter opdrag fra rektor 12. september 2006. Praksisudvalget (30 sider, inkl. bilag). Redegørelsen kan i sin helhed ses på udvalgets hjemmeside. I det følgende omtales baggrunden for redegørelsen og dens hovedkonklusioner.

.....

3.1. Baggrunden for udvalgets redegørelse

Som også anført i årsberetningen for 2006 anmodede rektor efter bestyrelsesmødet 12. september 2006 Praksisudvalget om en kommentar til spørgsmålet om ”den akademiske frihed set i forhold til sektorforskning/myndighedsberedskab”.

Baggrunden for opdraget var de nu gennemførte indfusioneringer af KVL og DFU, som indebærer overtagelse af visse sektorforskningsopgaver, der tidligere er blevet henlagt til KVL. En arbejdsgruppe under KVL’s etiske udvalg havde i den forbindelse afgivet en rapport om *Universitetsforskeres rettigheder og pligter i forhold til den offentlige debat* (Etikudvalgets rapport, Direktionen 29. juni 2006). Praksisudvalget har overvejet de heri indeholdte synspunkter og anbefalinger.

Spørgsmålet aktualiseredes yderligere af, at regeringen den 4. oktober 2006 traf beslutning om, at en række andre sektorforskningsinstitutter skulle integreres ved landets universiteter. I den forbindelse har praksisudvalget i sine overvejelser inddraget et *Notat om modeller for integration af sektorforskningsinstitutioner i universiteterne*, som var blevet afgivet af Sektorforskningens Direktørkollegium (SEDIRKs rapport, 27. marts 2006).

Under arbejdet med redegørelsen fremkom der endvidere vigtige tilkendegivelser fra administrativ og politisk side, herunder i form af et ”konsensuspapir” fra et møde 30/10 2006 i UBST med repræsentanter for AC, SEDIRK og Rektorkollegiet, samt videnskabsministerens ”takktale” ved Marienborg-topmøde 13/12 2006 med bestyrelsesformænd og rektorer for landets universiteter. Begge steder blev det klart og uden forbehold fastslået, at den akademiske frihed skal være uberørt af fusioner mellem universiteter og sektorforskningsinstitutioner.

Udvalget har endelig fundet det hensigtsmæssigt at inddrage en betænkning om Akademisk frihed fra et norsk ekspertudvalg til nærmere belysning af dette grundbegrebs indhold og grænser (*Akademisk frihed – Individuelle rettigheder og institutionelle styringsbehov, NOU 2006: 19*). På det grundlag præciseres de nationale, danske regler om udstrækningen af den akademiske frihed på universiteterne, som fastsat i universitetsloven, og indarbejdet i KU’s værdigrundlag og det for praksisudvalget gældende regelsæt.

3.2. Udvalgets anbefalinger (redegørelsen side 16)

Udvalgets *hovedsynspunkt* er, at uanset de begrænsninger for akademisk frihed, der hidtil måtte have været til stede inden for sektorforskningen, bør det ved indfusionering under universitetets rammer sikres, at sektorforskningen i så stor udstrækning som muligt opnår akademisk frihed.

Praksisudvalget finder særligt anledning til at *understrege* den kvalitetsmæssige betydning af, at sektorforskningen drives i et forskningsmæssigt fællesskab med universitetets øvrige ansatte, uanset at sektorforskningen eventuelt fortsat varetages inden for rammerne af særlige strukturer (centre el. lign.). Heri ligger potentielt en samfundsmæssigt meget væsentlig synergieffekt ved indfusioneringen af sektorforskningens institutioner, som generelt taler for en høj grad af åbenhed om sektorforskningens resultater, herunder åbenhed over for debat om og kritik af samme.

Særskilt *anbefaler* praksisudvalget, at bestyrelsen fastlægger en politik for integrationen af sektorforskningsinstitutioner, at der på grundlag heraf udarbejdes et generelt regelsæt, som præciserer de almindelige regler om placeringen af disse institutioner på universitetet, herunder mht. kritik af sektorforskningens resultater, og at det endelig specificeres i resultatkontrakter gældende for de enkelte institutter eller centre, som varetager sektorforskningsopgaver, hvilke typer af opgaver de skal varetage, og hvilke frihedsgrader de kan operere indenfor.

Udvalget *tilslutter* sig herved anbefalingen i den af KVL's Ethiske Udvalg afgivne rapport af, at der ved udarbejdelsen af en fremtidig styrelsesordning for Københavns Universitet fastlægges klare principper for de ansatte forskeres individuelle forsknings-, publicerings- og ytringsfrihed, herunder med præcisering af mulige forskelle for forskere, der er beskæftiget med sektorforskningsopgaver og andre forskere.

For en *universitetspolitisk* betragtning ønsker udvalget i den forbindelse endelig at understrege nødvendigheden af, at myndighedsudredningsopgaverne identificeres meget skarpt som sådanne, hvis de skal være håndterbare for universitetet, samt endvidere at det ved fastlæggelsen af styrelsesforholdene for eventuelle nye sektorforskningsinstitutioner sikres, at den enstrengede ledelsesmodel for universitetet som helhed fastholdes uændret.

...

I et bilag (2) til redegørelsen har udvalgets formand afgivet et "fortolkningsbidrag" til *universitetslovens* § 17, stk. 2, om rækkevidden af den individuelle forskningsfrihed.

Det konkluderes her, at § 17, stk. 2, afgiver hjemmel for indskrænkninger i den individuelle forskningsfrihed på den måde, at den enkelte forsker kan pålægges bestemte forsknings- og andre opgaver, men at pålæg om varetagelse af forskningsopgaver ikke inkluderer valg af arbejdsmåde, og at de forskningsstrategiske rammer, som fastlægges i udviklingskontrakten heller ikke – i praksis – kan lægge nogen begrænsninger på den individuelle forskningsfrihed.

Muligheden for at pålægge medarbejderne bestemte forskningsopgaver har allerede været eksisterende siden 1992, hvor der blev gjort op med det tidligere gældende princip om, at forskningsfriheden var urørlig også mht. valg af forskningsopgaver. Til gengæld er det nu med universitetsloven af 2003 præciseret, hvori den individuelle forskningsfrihed – herunder som residual efter pålæg af forskningsopgaver – nærmere består.

4. Oplæg til symposium om forskningsfrihed

Rektor afholdt 2. maj 2007 et "KU-symposium om forskningsfrihed" (Festsalen). Som oplægsholdere var inviteret prodekan Katherine Richardson, professor Peter Birch Sørensen, professorerne Carsten Henrichsen og Peter Sandøe (som medl. af Praksisudvalget) og professor Peter Harder (som medl. af Forskningspolitisk Udvalg under Videnskabernes Selskab). Nedenfor bringes Carsten Henrichsens oplæg.

...

Jeg vil begynde med en lille historie. Forleden dag kunne man læse i aviserne, at Miljøministeren netop havde indviet et nyt forskningscenter, der skal være med til at sikre rent drikkevand, løse problemerne med affaldsmængden og gøre det lettere at finde olie. I notitsen blev det videre oplyst, at midlet er nanoteknologi, og at forskningen skal foregå på Københavns Universitets Nano-Science Center, i en særlig afdeling for NanoGeoVidenskab.

Nano Science-Centret indgår i sig selv som et særligt tværfagligt forskningscenter på NAT/SUND-området; et center som er undergivet en egen ledelse, og man kunne nu – med tanke på miljøministerens særlige interesse for foretagendet – tro, at det nye forskningscenter var oprettet som en ny ministeriel sektorforskningsenhed ved universitetet. Forestillingen herom underbygges af centrets projektbundne karakter og det forhold, at centret er finansieret med en større bevilling fra private og offentlige, herunder ministerielle, midler.

Selv om disse omstændigheder ikke i sig selv gør centret til en sektorforskningsenhed i sædvanlig forstand, så har dette center som sagt i hvert fald ministerens særlige bevågenhed, og man tør vel gå ud fra, at dette forhold har været en medvirkende faktor ved den millionstore bevilling, som centret har fået. Vi står dermed reelt over for en institution, som i kraft af sin karakter, finansiering og ledelse tilnærmelsesvis ligner en sektorforskningsenhed, blot med den forskel, at den altså i dette tilfælde er oprettet af Københavns Universitet af egen drift.

Det interessante er da ikke, at noget sådant finder sted ved dette universitet, men at initiativet blot finder omtale i en notits i aviserne. Sidste efterår bragte videnskabsministeren som bekendt store overskrifter frem i medierne med sit oplæg til indfusionering af dele af den eksisterende ministerielle sektorforskning på landets universiteter. Dette er nu blevet en realitet, og det lovgivningsmæssige grundlag for indplaceringen af disse sektorforskningsenheder ved universiteterne er på vej til at blive vedtaget. Det er nu blevet hverdag igen, og et initiativ som det nævnte, hvor universitetet selv opretter en sektorforskningsenhed, kan i pressen henvises til en notits, som – undskyld mig ordspillet – de færreste netop vil vide at tage notits af.

Men sandheden er jo, at selve ideen om at indfusionere ministerielle sektorforskningsinstitutioner på landets universiteter gav anledning til et ramaskrig og dybe panderynker rundt omkring i landets universitetsbestyrelser. Her på Københavns Universitet blev Praksisudvalget involveret i sagen gennem en opfordring fra rektor på vegne af bestyrelsen til at overveje konsekvenserne for det, der er dagens emne, forskningsfriheden. Bestyrelsesopdraget, som det hurtigt blev døbt i udvalgets arbejdssterminologi, og som kort inde i det nye år affødte en redegørelse fra udvalget til universitetets bestyrelse.

I mellemtiden havde også andre fusioner set dagens lys, så et stykke inde i arbejdsprocessen kom der nye aktører til, nemlig repræsentanter for de nye fakulteter, som blev oprettet efter indfusioneringen af KVL og DFU. Da det også var på ét af disse fakulteter, det tidl. KVL, at man havde haft lejlighed til at gøre sig nogle erfaringer med sektorforskning, blev der hurtigt brug for fornyede overvejelser. Det korte af det lange er dog, at udvalget endte med at afgive sin redegørelse i enighed.

Undervejs lærte vi imidlertid, at den dyrebare værdi, forskningsfriheden, i praksis ikke helt er den absolutte værdi, som nogle af os havde taget for givet. Der er også modstående hensyn, som det fremgår af nedenstående oversigt.

Grænser for den individuelle forskningsfrihed:

- Videnskabsetikken som ultimativ grænse
- Forskningspligt som forskningsfrihedens modstykke
- Hjemmel til at pålægge bestemte forskningsopgaver
- Universitetets forskningsstrategi som grænse
- Pålæg af andre opgaver som de facto begrænsning
- Loyalitetsbestemte grænser for medarbejderes kritik

Videnskabsetikken sætter sine ultimative grænser for forskningsfriheden, men det vidste vi jo – om nogen – godt, siden det netop er disse grænser, udvalget er sat i verden for at vogte. Og forskningsfriheden modsvares endvidere af en forskningspligt, hvad der jo heller ikke kunne komme bag på nogen. Det er to sider af samme sag, selv om de senere års skærpede krav til kvalitet og samfundsrelevans kan bringe forskningspligten på kollisionskurs med forskningsfriheden.

I forhold til bestyrelsesopdraget viste der sig imidlertid at være nogen usikkerhed mht., hvor langt forskningsfriheden – inden for disse rammer – rækker. Her kunne udvalget konstatere, at den individuelle forskningsfrihed var blevet afskaffet så langt tilbage som ved forrige universitetsreform i 1992; samt endvidere at universitetets forskningsstrategi ved den seneste universitetsreform var kommet ind som en yderligere potentiel begrænsning. Det var der ikke mange, der havde mærket noget til i praksis, men vores nye fæller fra Life Science kunne fortælle os, at det snart hørte til dagens orden her at ansætte videnskabeligt personale til projektbundne forskningsopgaver.

Så når ministeren undervejs i processen bedyrede, at fusionerne ikke ville få indflydelse på forskningsfriheden, så skulle man altså lige huske at tage dette løfte med et gran salt. Ministerens løfte måtte jo i hvert fald gælde med forbehold af de grænser, som universitetsloven allerede sætter for den individuelle forskningsfrihed. Forskningsfriheden er efter de gældende regler knyttet til universitetet, ikke til de enkelte medarbejdere, som tværtimod efter Universitetslovens § 17, stk. 2, kan pålægges at tage bestemte forskningsopgaver op.

Ministerens løfte må i sagens natur også gælde med forbehold af alle de andre opgaver, som det videnskabelige personale kan pålægges, og som sætter nogle faktiske grænser for mulighederne for at udnytte forskningsfriheden. Af mulig større principiel og praktisk betydning var og er dog de loyalitetsbestemte grænser, som indfusioneringen af sektorforskningsinstitutioner retligt og de facto vil kunne lægge på den enkeltes trang til at ytre sig kritisk om forskningsresultater fra disse institutioner.

Debatten herom må jeg forudsætte bekendt. Jeg skal her blot understrege, at det ikke mindst er det sidstnævnte spørgsmål, som udvalget har ofret særlig opmærksomhed i sin redegørelse. Det gælder ved analyser af de retlige grænser for at pålægge forskere tilbageholdenhed med kritik for at sikre enhed indadtil og fortsat økonomisk råderum udadtil. Egentlig censur er naturligvis udelukket, og det er formelt set også efterfølgende indgreb, som direkte begrundes i en fremsat kritik.

I praksis ligger problemet imidlertid også et andet sted, nemlig i det, der i andre offentlige institutioner normalt – med et vagere udtryk – henføres som ”samarbejdsproblemer”. Det er problemer, som også kan sanktioneres med personalemæssige indgreb, og som – via eksemplets magt – meget hurtigt kan føre til selvcensur. Det er her den egentlige fare for forskningsfriheden ligger. Både i risikoen for selvcensur i almindelighed og for, at enkelte medarbejdere udsættes for usaglige beskyldninger om at være årsag til samarbejdsproblemer. En risiko som er blevet accentueret med de hierarkiske ledelsesformer, som er blevet indført ved den seneste universitetsreform.

Jeg skal ikke fortabe mig yderligere i disse overvejelser, som man selv kan læse nærmere om i udvalgets redegørelse. Den er på vej ud til fakulteterne i trykt form, men kan pt. læses på udvalgets hjemmeside. Udvalget afgiver her en række anbefalinger, og disse anbefalinger finder også til dels udtryk i det forslag til et særligt regelsæt, som rektor lagde ud med at omtale. Efter § 3, stk. 2, i KU's nuværende vedtægt skal universitetet værne om sin forskningsfrihed og søge højeste niveau af videnskabelig standard og etik. I fortsættelse heraf foreslår udvalget, at også den individuelle forskningsfrihed så vidt muligt sikres. Det kan ske ved, at forskellige forhold i den forbindelse præciseres – og jeg gentager her hvad rektor allerede har sagt:

- For det første, at den individuelle forskningsfrihed indebærer frihed til at vælge forsknings-emne, til at stille spørgsmål, til at bestemme hvilket materiale og hvilke metoder man vil benytte for at finde svar, og til at fremlægge hypoteser, resultater og ræsonnementer offentligt.
- For det andet, at universitetet skal sikre, at de forskningsstrategiske rammer, der fastlægges i udviklingskontrakten for universitetets virksomhed, ikke unødigt begrænser forskningsfriheden for den enkelte medarbejder.
- For det tredje, at universitetet skal sikre, at forskningsopgaver tilrettelægges og fordeles, så hver enkelt videnskabelig medarbejder så vidt muligt selv kan vælge forskningsemne.
- Og endelig for det fjerde at universitetet skal sikre faglig åbenhed i forskningsmiljøerne, således at mangfoldighed og gensidig kritik kan komme til fri udfoldelse.

Disse forslag kan betragtes som et kondensat af udvalgets anbefalinger. De løser måske ikke alle problemer, og de har i hvert fald med deres ganske vage og åbne formuleringer mest af alt karakter af en art hensigtserklæringer. Hvis bestyrelsen tilslutter sig forslaget, og hvis der i øvrigt er universitetspolitisk dækning for udvalgets redegørelse, er vi dog alligevel kommet et stykke af vejen. Redegørelsen kan da i givet fald indgå som en kilde til den nærmere forståelse af de nævnte formålsbestemmelser – vi jurister vil sige, at den antager karakter af en retskilde; det er ikke nødvendigvis den eneste af slagsen, men én blandt flere sådanne.

Det er mit indtryk, at bestyrelsen allerede i hovedsagen har tilsluttet sig udvalgets redegørelse, og vi har nu også i dag fået rektors ord for, at bestyrelsen ligeledes er enig i de omtalte forslag til sikring af den individuelle forskningsfrihed, som udvalget efterfølgende har stillet. Blot ser man ikke, at disse bestemmelser skal indgå i vedtægten, men bedre kan placeres som en del af det regelsæt, som

Praksisudvalget arbejder efter. Det kan imidlertid for den sags skyld være det samme, om de står det ene eller det andet sted, når blot de har fået bestyrelsens blå stempel.

Det betyder alt sammen ikke, at det sidste ord hermed er sagt i denne sag. Praksis må vise, hvordan forskningsfriheden kan beskyttes under de nye vilkår og med de nye universiteter, som er blevet resultatet af de mange fusioner og øvrige ændringer af organisatorisk og ledelsesmæssig art. Ændringer, som for nogle er ensbetydende med, at landets universiteter har mistet deres hæderkronede status som netop universiteter. Jeg tænker på den opsigtsvækkende erklæring herom fra videnskabsforskeren *Steve Fuller* for nylig.¹

Men det er en anden sag, kan man sige. Eller det er netop hele sagen, vil nogen måske mene. Jeg skal ikke, hvad det angår, tage brødet ud af munden på mulige diskussionslystne deltagere i dette forum, men blot slutte af med at sige tak for opmærksomheden.

¹ *Information* 13/4 2007.

5. Rapport fra en konference om Research Integrity

Udvalgets formand deltog i en verdenskonference om "Research Integrity" i Lissabon, september 2007. Konferencen havde til formål at belyse principperne for videnskabelig redelighed og god videnskabelig praksis på baggrund af nationale myndigheders praksis og den internationale normudvikling. Formanden aflagde efterfølgende en rapport som følger til udvalget om sine indtryk af konferencen.

....

Konferencen i Lissabon 16.-19. sept. 2007 om *Research Integrity* med tilføjelsen: *Fostering Responsible Research*, var arrangeret af ESF og ORI – *European Science Foundation*, som er en fælleseuropæisk organisation, og *Office of Research Integrity*, som er en amerikansk organisation inden for Public Health-området. Konferencen var lagt op som den første verdenskonference i dette regi. Til gengæld var det ikke den første verdenskonference af sin art, idet der allerede i foråret havde været afholdt en anden verdenskonference om emnet i OECD-regi i Tokio.² Konferencen i Lissabon var velbesøgt med ca. 300 tilmeldte. Den strakte sig over 2½ dag, fordelt på 5 plenumsessioner (med 20 oplæg), 9 parallelsessioner (med 30 oplæg), og hertil åbnings- og afslutningssessioner (med 14 oplæg) – dvs. i alt 64 oplæg, hvoraf der på forhånd forelå PP-præsentationer til ca. halvdelen.³

Konferencetitlen *Research Integrity* (RI) refererer definatorisk til forskningsvirksomhed, som er fri for etiske problemer af nogen art, og som dermed følger principperne for videnskabelig redelighed (VR) og god videnskabelig praksis (GVP), men som også kan have vidererækkende perspektiver i retning af videnskabelig integritet, forskningsfrihed og institutionelt selvstyre mv. Det var dog først og fremmest problemerne i forhold til VR og GVP, med en engelsk fællesbetegnelse *Research Misconduct* (RM), som blev taget op på konferencen. I plenumsessionerne drøftedes globale og internationale perspektiver, krav til god publiceringspraksis, standarder for og sikring af VR/GVP, uddannelsesmæssige perspektiver, årsager til RM og strategier til fremme af RI, som var hovedoverskrifterne på disse sessioner. I parallelsessionerne blev der gået i dybden med disse temaer under overskrifter som politikker og nye initiativer til bekæmpelse af RM, institutionelle og samfundsmæssige problemer, redaktionelle udfordringer, behandling af sager om RM, skoling i videnskabelig etik, institutionernes rolle, internationalt samarbejde og forholdet til offentligheden.

I plenumsessionerne blev der givet mange kvalificerede og lejlighedsvis underholdende oplæg. Til underholdningen hørte de ganske mange oplæg, som fremdrog sager om videnskabelig uredelighed, gerne med fremvisning af portrætter af de skyldige personer på powerpointen, der hermed kom til at fungere som gabestok for navne som amerikaneren *Jan Hendrik Schön*, sydkoreaneren *Hwang Woo Suk*, kineseren *Cheng Jin*, nordmanden *Jon Sudbø* og vores egen *Bjørn Lomborg*. I USA rapporteres ca. 20 sager af denne type årligt, i EU ca. det halve, men interviewundersøgelser af forskere viser, at der er et stort antal uopdagede tilfælde, estimeret til mindst 150 i USA og mindst 100 i EU. Set i forhold til den samlede videnskabelige produktion på ca. 400.000 publikationer er det dog forsat kun en meget lille del, som er behæftet med alvorlige mangler (estimeret til 0,1%).⁴

² *OECD Global Science Forum*, Tokio, feb. 2007.

³ Jfr. link til konferencen på udvalgets hjemmeside.

⁴ Nicholas Steeneck: *What Do We Know? Two Decades of Research on Research Integrity*, PPP Lisboa 2007.

Spørgsmålet om, hvor meget disse spektakulære sager egentlig ”fylder” i landskabet, gav imidlertid også anledning til en nok så interessant understregning af sondringen mellem egentlig videnskabelig uredelighed og brud på god videnskabelig praksis, illustreret ved de ofte anvendte akronymer *FFP* og *QRP*, hvor *FFP* står for de tre videnskabelige ”dødsynder”: *falsification*, *fabrication* og *plagiarism*, mens *QRP* slet og ret betyder *questionable research practises*. Altså en art teoretisk underbygning af den institutionelle opdeling, som er foretaget her i landet mellem de nationale uredelighedsudvalg (UVVU) og universiteternes praksisudvalg (PU). Ikke overraskende har de sidstnævnte tilfælde af svigtende forskningskvalitet et væsentligt større omfang (i undersøgelsen op. cit. estimeret til ca. 10%).

En pointe i den forbindelse var, at *skadevirkningerne* ved de mindre grove tilfælde af brud på GVP måske kunne være større end for de grovere sagers vedkommende. De *direkte* skadevirkninger af de grove tilfælde af RM er trods alt til at overse, både fordi de er relativt få, og fordi afsløringsrisikoen er stor og større, des større rækkevidden af de påståede opdagelser er, fordi de dermed også tiltrækker sig større opmærksomhed. Anderledes når det gælder de mindre grove brud på standarderne for det videnskabelige arbejde, som fx tilfælde af citatfusk, mangler ved det metodemæssige oplæg, selektiv rapportering, hårtrukne konklusioner, brug af spøgelsesforfattere, manglende publicering af negative undersøgelsesresultater o.m.m. Sådanne tilfælde kan være betydeligt vanskeligere at afdække og dæmme op for.

Man kan sige at det største problem med de grove tilfælde ligger i de *indirekte* skadevirkninger, som de kan have i forhold til *offentlighedens tillid* til det videnskabelige arbejde. Men i så henseende kan de indirekte skadevirkninger af de mindre grove tilfælde nogle gange være lige så store eller større, som når undersøgelser inden for et område viser modsatrettede resultater, og hvor det først med fornyede undersøgelser kan dokumenteres, at de oprindelige undersøgelser ikke fortalte hele sandheden, fordi de viste sig at være baseret på selektive datamaterialer, bestemt af de økonomiske eller andre interesser, der stod bag undersøgelse, således som det var tilfældet med nogle amerikanske undersøgelser af sammenhængen mellem hjerteanfald og brugen af østrogen i hormonerapi.⁵ Hertil kommer, at de mindre grove tilfælde er langt mere udbredte og dermed muligt afspejler en usund videnskabelig kultur, som kan være nok så skadelig, og som kan gå i arv fra den ene generation til den næste.

I alle tilfælde var der enighed om, at der var stigende problemer med at opretholde den etiske standard i forskningen. Disse problemer blev et langt stykke hen ad vejen behandlet som *individuelle problemer*, der som sådan skulle kunne løses med repressive og/eller forebyggende tiltag. Hertil hører p.d.e.s. fastsættelse af normer og standarder for VR/GVP, etablering af kontrol- og undersøgelsessystemer og fastlæggelse af normer og standarder for behandling af sager om RM; og p.d.a.s. undervisning i videnskabsetiske emner, opøvelse af de studerende i GVP samt udvikling af en etisk præget forskningskultur. Der blev ligefrem talt om to forskellige tilgange eller skoler, hhv. den bagudrettede, regelorienterede og den forebyggende, værdiorienterede tilgang, men dog med understregning af begges vigtighed.

Der blev endvidere peget på, at der med stigende globalt forsknings samarbejde er behov for *international samordning og harmonisering* af normer, standarder og uddannelsesprogrammer mv., således som det til dels også allerede sker gennem organisationer som UNESCOs Commission on Ethics of Scientific Knowledge and Technology (COMEST), WHO's Department for Medicines Policy and Standards, OECDs Global Science Forum og EU's forskningsfonde samt gennem særlige

⁵ Anthony Komaroff: *Problems Undermining Public Confidence in and Understanding Research*, PPP Lisboa 2007.

organisationer som fx COPE. På den måde er der blevet udviklet standarder for *Best Practices* og *Good Governance* på forskellige områder, som det fx kendes med Vancouver-erklæringen om god publiceringspraksis⁶ og EUs direktiver om kliniske forsøg og god klinisk praksis.⁷

Sagsbehandlingen blev nærmere belyst i en parallelsession med titlen *Reporting, Investigation and Adjudication of Research Misconduct*. Her var der kun blevet plads til to oplæg ved hhv. *Cris Pascal* fra ORI om "Managing Cases of Research Misconduct" og *Andrew Stainthorpe* fra UKRIO (UK Research Integrity Office) om "Approaches to Case Handling". Især det førstnævnte oplæg gav indtryk af, at der i USA sættes betydelige ressourcer ind på behandling af sager om RM inden for den biomedicinske forskning. Det gælder både institutionelt med sagsbehandling på flere niveauer og proceduremæssigt ved først præliminære og siden fuldstændige undersøgelser, der kan inkludere en åben partsproces med vidneafhøringer og bevisførelse. Det engelske oplæg var i højere grad fokuseret på kompleksiteten i denne type sager, både mht. ansvarlige parter og involverede organisationer, og mht. sagernes karakter og hvordan de opstår. Begge oplægsholdere understregede vigtigheden af at yde parterne en fair behandling, herunder med beskyttelse af whistleblowers identitet, men også af at reagere hurtigt ved mistanke om grove normbrud, om fornødent med beslaglæggelse af materiale, suspension af mistænkte og blokering af igangværende forskningsprojekter. I den forbindelse blev også muligheden af at sætte ind over for grundløse klager med sanktioner af forskellig art nævnt.

I et udkast til en rapport om *best practise* giver OECD⁸ svar på en række af de spørgsmål, som sager om RM rejser. For det første fremhæves, at forskere er som andre mennesker, der kan være udsat for fristelser og pres. For det andet, at behandling af sådanne sager må foretages med følsomhed, fortrolighed, objektivitet og i det hele taget efterleve principperne om "a fair trial". For det tredje, at undersøgelser af tilfælde af påstået RM i sig selv må leve op til de højeste grader af integritet og akkuratess. For det fjerde, at normer og standarder for VR/GVP må harmoniseres i forhold til specielt internationalt forskningssamarbejde. Og endelig for det femte, at indsatsen til fremme af RI må afpasses efter de mulige årsagsfaktorer, dvs. ved uddannelse af unge forskere, ved åbenhed om videnskabsetiske spørgsmål og ved transparente systemer til behandling af sager om RM.

En del indlæg på konferencen beskæftigede sig med mulige årsager til stigende tilfælde af RM, herunder med påpegning af øget publiceringspres og konkurrence om forskningsmidler som væsentlige årsagsfaktorer; det blev dog typisk gjort på en forholdsvis kalejdoskopisk facon. Egentlige *institutionelle dimensioner* af RM var generelt underbelyste på konferencen, men dog repræsenteret ved et relativt vægtigt indlæg fra to portugisere, *Manuel Heitor* og *Pedro Conceicao*,⁹ som gik nærmere ind på de stigende forventninger til specielt universiteternes bidrag til sikring af vækst og velfærd i en globaliseret verden, hvor vidensøkonomien spiller en stigende rolle. De peger heroverfor på behovet for at sikre en balance mellem samfundets forventninger og universiteternes integritet, og de understreger meget stærkt nødvendigheden af at respektere universiteternes særegne bidrag til vækst og velfærd qua deres uddannelses- og formidlingsmæssige funktioner.

De to forfattere advarer specielt mod tendenser til privatisering af forskning og uddannelse, herunder ved stigende brug af eksternt finansieret forskning og krav om studerendes selvbetaling af deres uddannelser. De omtaler de traditionelle lineære modeller og forestillinger om, hvordan viden

⁶ *Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals*, Vancouver 1979 (last ed. ICMJE 2006).

⁷ *Clinical Trials Directive* (2001/20/EC); *Good Clinical Practice Directive* (2005/28/EC).

⁸ *Unofficial Report on Best Practises for Ensuring Scientific Integrity and Preventing Misconduct*, OECD 4th Draft, Tokio 2007 (Submitted to the World Conference on Research Integrity, Lisboa sept. 2007).

⁹ *Do we need a revisited policy agenda for research integrity? ... an institutional perspective*, Paper, Lisboa 2007.

genereres og nyttiggøres for samfundsmæssige formål som både magtfulde og farlige. Det sidste, fordi de bortser fra den kompleksitet, som omgiver forskningen og dens formidling for samfundsmæssige formål. Af samme grund advarer de specielt mod tendenser til at nedbryde de grænser, som adskiller private virksomheder fra videnskabelig forskning. Forestillingerne om en *institutionel konvergens* på dette område kan i dette perspektiv vise sig at være lige så fejlagtige som tidligere tiders forventninger om en konvergens mellem socialistiske planøkonomier og de kapitalistiske såkaldte frie økonomier. Det er en advarsel, som aktualiseres og sættes i relief af nutidens stigende tendenser til politisk at styre og planlægge alle slags offentlige aktiviteter, herunder universiteternes virksomhed, i detaljer. Skræmmebilledet er ud fra den synsvinkel en opsplitning og spredning af universiteternes basisaktiviteter på en eksternt finansieret, kortsigtet forskning, og et snævert udvalg af brugerbetalte uddannelser.

Konferencen var domineret af de våde videnskaber, ikke mindst når det gælder levering af eksempler på RM. Men at de tørre videnskaber måske heller ikke er helt uinteressante i denne sammenhæng fremgik af en bog, der blev henvist til, med titlen *Forbidden Knowledge* (af Roger Shattuck, 1996), og som hertil bl.a. henregner political science med sin altid ubestemmelige, flertydige karakter – en karakteristik som formentlig dækker de fleste, hvis ikke alle samfundsvidenskaber. Herudover var de tørre videnskaber mest repræsenteret ved at være leveringsdygtige i sociologiske undersøgelser af fænomenet RM.

Det hører med til billedet, at konferencen var domineret af oplægsholdere o.a. fra de engelsksprogede dele af verden. Og selv om også andre tog ordet under drøftelserne, er det dog karakteristisk, at sproget – selv på dette niveau – gør en forskel. Amerikanere og briter kan ekstemporere med fuld styrke, mens det for de mange andre volder besvær at udtrykke sig tvangfrit på engelsk. Det blev illustreret ved en norsk historieprofessor, som stillede op med et velforberedt – men alt for langt – indlæg *ex auditorio* ud fra den udtrykkelige præmis, at sprogkundskaberne ikke strakte til mere spontane indfald. Taleren måtte lide den tort at blive frataget ordet af mødelederen, som konstaterede, at der nu var blevet talt længe om *publish or perish, teaching or perish* and *administration or perish*, men at man stadig ikke havde hørt pointen, så nu måtte man videre i talerrækken.

I virkeligheden havde den norske professor den ganske vigtige pointe, at problemerne med RM ofte i virkelighedens verden støder mod en mur af uforståenhed pga. manglende interesse og manglende tid til at beskæftige sig hermed. Denne påstand kan passende stå som en efterskrift på denne konference, som ellers var præget af mange velmente indlæg fra fremtrædende forskere og embedsmænd.

Carsten Henriksen
1. oktober 2007

6. Udvalgets konference om god publiceringspraksis

Praksisudvalget afholdt 7. november 2007 en konference (i Alexandersalen) under titlen, "God publiceringspraksis – publiceringsfrihed og normer for god publicering". Konferenceprogram og oplæg kan ses på udvalgets hjemmeside. I invitationen var konferencen præsenteret som følger:

Publiceringsfriheden indgår som en væsentlig del af forskningsfriheden og den akademiske frihed. Den enkelte forsker har ret til at publicere sine forskningsresultater, herunder ret til at vælge publikationsform. Denne ret modsvarer af pligten til at forske og publicere forskningsresultater, og det er i den forbindelse at der gælder mere eller mindre faste normer for god publicering – normer, som bestemmer hvad der kan publiceres hvor og hvornår og med hvilken effekt.

Der er givetvis forskellige opfattelser af, hvad der skal forstås ved god publiceringspraksis på de forskellige hovedområder. Sådanne traditionsbestemte opfattelser af god publiceringspraksis udfordres imidlertid af et *stigende pres for såvel en skærpelse som en harmonisering af kravene til publicering og dokumentation af forskningens kvalitet og relevans*. Det er et pres, som i sidste ende også kan virke tilbage på publiceringsfriheden som en begrænsning af samme.

Udvalget vedr. god videnskabelig praksis (Praksisudvalget) vil med denne konference sætte fokus på de spørgsmål og problemer, som opstår ved en skærpelse og harmonisering af normerne for god publicering – hvad enten det gælder publicering i bog- eller artikelform, med videnskabelige eller formidlingsmæssige formål for øje, eller som led i rekvireret forskning eller meritforskning, og hvad enten det gælder om at dokumentere forskningens kvantitet eller dens kvalitet og relevans.

Som nogle hovedspørgsmål, som temaet for denne konference rejser, kan nævnes:

- 1) Hvad forstås ved målestokkene "kvalitet" og "relevans"?
- 2) Hvordan bør parametre for kvalitet og relevans vægtes?
- 3) Er opnåelse af eksterne bevillinger et kvalitetsparameter?
- 4) Kan bibliometriske metoder altid anvendes med mening?
- 5) Bør forskningsresultater altid publiceres internationalt?
- 6) Er monografier ikke lige så gode som tidsskriftartikler?
- 7) Hvordan organiseres samarbejdet om fælles publikationer?
- 8) Hvordan og i forhold til hvem skal kvalitetskontrollen gennemføres?
- 9) Hvor går grænsen mellem forskningspublicering og forskningsformidling?

På konferencen vil repræsentanter for de enkelte fakulteter tage disse spørgsmål op i forhold til de normer og standarder, der er gældende på deres respektive områder. Oplæggene er herved grupperet i to afdelinger for henholdsvis de "tørre" og de "våde" fag, hvor problemstillingen erfaringsmæssigt giver sig forskellige udtryk. Herudover henholdsvis indledes og afsluttes konferencen af indlæg ved professorerne Peter Blume, Det Juridiske Fakultet, og Liselotte Højgaard, Rigshospitalet. Der vil selvfølgelig være mulighed for efterfølgende debat, hvor både deltagere og oplægsholdere kan stille spørgsmål og kommentere conferenceindlæggene. Mødeleder er praksisudvalgets formand, professor Carsten Henriksen, Det Juridiske Fakultet.

...

På de følgende sider bringes med forfatterens tilladelse indlæggene fra professorerne Peter Blume (JURA), Kirsten Hastrup (SAMF) og Mogens Müller (TEOL).

7. Forsknings samarbejde

En yderligere indikator af samme type er at tillægge det betydning, om et forskningsmiljø indgår i formaliserede samarbejdsrelationer med andre forskningsmiljøer, idet disse skal være fra andre lande, være internationale. Har miljøet opbygget relationer med anerkendte miljøer er dette et indicium på, at der foregår kvalificeret forskning i miljøet, og der er en berettiget forventning om, at dette også fremover vil være tilfældet. Denne indikator er derfor medtaget, idet det er betonet, at samarbejdet skal have en formaliseret karakter. Enkeltstående relationer til udenlandske forskere kan være særdeles nyttige, men de giver altså ikke point i denne model.

8. Relevans

De indikatorer, som hidtil er nævnt, har været orienteret imod kvalitet, men kan også vise noget om relevans. Især for et område som retsvidenskaben, hvis centrale auditorium som tidligere nævnt er det praktiske retsliv i bred forstand, kan der være yderligere indikatorer, som særligt viser noget om forskningens relevans. Disse indikatorer omfatter forskningens synlighed i offentligheden, hvilket viser sig ved det omfang, som forskerne bliver citeret i de forskellige medier. Man kunne mene, at dette mere handler om formidling end om forskning, men disse citeringer viser også noget om, hvorvidt den viden og erkendelse, der er oparbejdet i forskningen, er relevant for det omgivende samfund.

Det tillægges derfor også betydning, at et forskningsmiljøes forskere bliver inddraget i offentlige råd og nævn, herunder deltager i lovforberedende udvalg. Dette viser, at forskningsmiljøet, der jo altid bæres af personer, gør nytte.

Som nævnt er disse indikatorer først og fremmest forbundet med relevans, men de viser også noget om kvalitet. I det hele taget bør kvalitet og relevans i almindelighed opfattes som to sider af den samme mønt. De to faktorer bør ikke adskilles. I nogle tilfælde kan det være, at den kvalitativt gode forskning først på et senere tidspunkt afslører sin relevans, hvilket jo ofte karakteriserer grundforskning, men på et eller andet tidspunkt vil dette ske. Det er derfor velbegrunderet at medtage indikatorer, hvis startpunkt er relevans.

9. Måling

Der er således en række indikatorer, som med større eller mindre sikkerhed kan anvendes som mål for, om et forskningsmiljø har kvalitet og relevans. Det er væsentligt, at det er for snævert kun at benytte én indikator. Når man er nået dertil, konfronteres man med det vanskelige spørgsmål, om hvorledes disse indikatorer skal vægtes overfor hinanden, og hvilken vægt de i det hele taget skal have. En væsentlig aspiration er, at modellen skal være operationel og ubureaukratisk. Det må ikke være således, at målingen af kvalitet og relevans forstyrrer forskningsmiljøet og kommer til at virke kontraproduktivt ved at medføre, at forskernes tid bruges til at rapportere og ikke til at forske. De fleste indberetninger bør kunne varetages af fakultetets administration og dermed være udtryk for sekundærudnyttelse af andre pligtige indberetninger. Forskningsmiljøet skal naturligvis have mulighed for at efterkontrollere og kommentere dets måling, men primærindberetningen bør være så begrænset som overhovedet muligt.

Dette udgangspunkt medfører ikke mindst, at de enkelte indikatorer må pointsættes. Så mange point for en artikel, så mange for en bog, så mange for en ekstern bevilling, osv. Der er ingen grund til her at gå ind i, hvorledes mit fakultet specifikt har pointsat de enkelte indikatorer, idet det er tilstrækkeligt at fremhæve, at relativiteten skal være gennemtænkt, hvorimod de enkelte point nødvendigvis må have en vis arbitrær karakter – helt ligesom den karakterskala de studerende udsættes for. Når det forsøgsår, som mit fakultet har givet sig selv, er forløbet, er denne pointsætning et af de momenter, der må evalueres.

nærmest på trods af systemet, hvad der afspejler sig i, at fakultetet modtager flere disputatser fra folk udefra end indefra. Der mangler simpelt hen en fast ramme for udarbejdelsen af denne dokumentation af videnskabelig kvalifikation på højeste niveau.

Hvad ph.d.-afhandlingen angår, så er der lagt op til, at hvis emnet ikke nærmest udelukker det – f.eks. fordi der er tale om dansk kirkehistorie – så skal afhandlingen helst være skrevet på – eller den bør i hvert fald publiceres på – et internationalt sprog, hvilket altså i praksis vil sige engelsk. I det hele taget forventes det i hvert fald inden for bibelvidenskab og systematisk teologi, at der publiceres på et internationalt sprog, også for at de opnåede resultater kan indgå og blive afprøvet i den internationale drøftelse – og måske give forfatteren mulighed for at optræde i de citation-indexes, der åbenbart skal være den ultimative målestok for videnskabelig betydning.

Det tredje punkt, publiceringen af relevante og ajourførte lærebøger, har to indbyggede vanskeligheder, nemlig dels på lærersiden mangel på tid og kapacitet – også fordi lærebøger almindeligvis ikke regnes for videnskabeligt kvalificerende – dels sprogområdets begrænsninger, der bevirker, at eventuelle danske lærebøger kan få et alt for langt liv. Således er det i kirkehistorie vist stadig muligt at opgive den samme lærebog, som min far gik til eksamen efter i 1926, og min gamle lærer Bent Noack advarede mod at skrive videnskabelige bibelkommentarer på dansk, fordi de risikerede at blive brugt i 100 år, fordi de ikke blev rettidigt afløst.

Det fjerde moment endelig, formidlingen til den bredere offentlighed, er måske det mest kritiske. For selv om formidling er ophøjet til at skulle være den tredje af de ”søjler”, der skal bære dét sander’ske universitetet, der er ved at afløse det åbenbart håbløst gammeldags humboldt’ske, så har formidlingslitteratur stadig ingen status, når det gælder bedømmelsen af en stillingsansøgers videnskabelige kvalifikationer. For dem, der endnu ikke sidder i en betrygget stilling, kan det derfor – selv om de måske har fremragende evner til formidling – opleves som et nærmest suicidal spild af tid at give sig af med artikler og bøger af alment formidlende karakter.

Samtidig er det dog en efter min mening meget vigtig forpligtelse for universitetsteologien hele tiden at sørge for, at ajourført viden og forståelse publiceres i en så almen tilgængelig skikkelse, som det nu er muligt. Ikke bare for at dokumentere, at vi laver noget, men også fordi offentligheden har krav på det. For den danske offentlighed betaler naturligvis ikke skattemidler, alene for at dansk teologi kan bidrage til en international videns- og forståelsesbase. Vi skal også leve op til en helt berettiget forventning om en til stadighed ajourført dansk og dansksproget formidling af teologiens forskellige discipliner i skikkelse af tidssvarende, gerne kommenterede oversættelser af vigtige tekster, relevante leksika og grundlæggende fremstillinger af de væsentligste problemområder samt af særlige danske emner som f.eks. Grundtvig og Kierkegaard og vores salmetradition. Og jeg må sige, at biskop Jan Lindhardts efterlysning af en sådan formidling i forbindelse med et i øvrigt stærkt tvivlsomt forslag om en alternativ præsteuddannelse med mindre vægt på sprog og andre forsinkende momenter ganske synes at overse, at der faktisk er gjort en kæmpeindsats af universitets- og andre teologer netop på dette felt.

Universitetsteologer har udstrakt publiceringsfrihed og også gennemgående gode muligheder for at få offentliggjort deres ting. Selv om det alt for ofte er forbundet med selv at skulle skaffe midler til forlag, der nødigt vil løbe selv en lille risiko. Den eneste grænse, jeg kan få øje på, er den rimelige, der er sat af kravet om videnskabelig lødighed. Ser man på den gennemsnitlige publikationsmængde for fakultetets videnskabelige medarbejdere, er der ikke noget at komme efter. Men en egentlig kvalitetskontrol er forbundet med store vanskeligheder, da kvalitet og omtale ikke nødvendigvis følges ad. De fleste af vores tidsskrifter er nu peer-reviewede – det har bevillingssystemet hjælpsomt sørget for. Men der mangler – vel også af økonomiske grunde – alt for ofte fagligt kompetente forlagsredaktører, der gennemarbejder bogmanuskripterne. Her gælder uforkortet Lenins ord om, at tillid er godt, men kontrol er bedre – også stavekontrol. For sprogrøgt hører i høj grad med til god publiceringspraksis.

7. Nye regler om god videnskabelig praksis

Med virkning fra 1. september 2007 har Rektor – efter indstilling fra Praksisudvalget – godkendt visse ændringer af regelsættet vedr. god videnskabelig praksis. Regelsættet bringes i det følgende med ændringerne markeret ved understregning. Ændringerne er nærmere motiveret i nogle ”Bemærkninger til ændringsforslag”, som er gengivet efterfølgende.

Kap. 1. Almindelige bestemmelser

Formål

§ 1. Formålet med disse regler er at fremme god videnskabelig praksis ved Københavns Universitet samt at skabe grundlag for rådgivning af rektor i sager om god videnskabelig praksis.

Stk. 2. Reglerne angår forskning, der er udført eller udføres ved Københavns Universitet, som er udført af forskere, der ved en given sags start er ansat ved Københavns Universitet, eller som danner grundlag for en grad givet ved Københavns Universitet.

Stk. 3. Sager, hvori der rejses spørgsmål om uredelighed, omfattes ikke, da disse indbringes for et af de statslige uredelighedsudvalg.

Grundlag

§ 2. Bedømmelsen af, om en praksis er i overensstemmelse med kravene til en god videnskabelig praksis, bygger især på de love og andre offentlige forskrifter, der gælder herom, vedtagelser fra forskningsråd eller andre bevilgende institutioner og fonde samt videnskabetiske kodekser fastsat af videnskabelige selskaber eller andre faglige grupper.

Hensyn

§ 3. God videnskabelig praksis kræver hensyntagen til bl.a.

- 1) forskningens uafhængighed og forskernes ytringsfrihed som nærmere anført nedenfor stk. 3,
- 2) de personer eller det objekt, som forskningen vedrører, eller som den får betydning for,
- 3) åbenhed om finansiering, dvs. om de økonomiske resurser, som danner grundlag for forskningsvirksomheden,
- 4) oplysning om de personer, der som medforfattere eller på anden relevant måde har medvirket i forskningsvirksomheden og til opnåelse af det videnskabelige resultat,
- 5) korrekt formidling af forskningens resultater uden fordrejning eller vildledning om disses karakter og indhold,

6) åbenhed om eventuel tidligere publicering.

Stk. 2. Til god videnskabelig praksis kan endvidere høre, at forskeren – i overensstemmelse med Københavns Universitets værdigrundlag der siger at ”Forskningen udføres med ansvarlighed over for dens genstand, valget af metode samt anvendelsen af resultatet” – også redegør for sine overvejelser om konsekvenser af eller muligheder for anvendelse af de resultater, som forskningen har frembragt.

Stk. 3. Universitetet skal værne om sin forskningsfrihed og søge højeste niveau af videnskabelig standard og etik. Forskningsfrihed indebærer frihed til at vælge forskningsemne, frihed til at stille spørgsmål, frihed til at bestemme hvilket materiale og hvilke metoder man vil benytte for at finde svar, og frihed til at fremlægge hypoteser, resultater og ræsonnementer offentligt. Universitetet skal sikre, at de forskningstrategiske rammer, der fastlægges i udviklingskontrakten for universitetets virksomhed, ikke unødigt begrænser forskningsfriheden for den enkelte medarbejder. Universitetet skal sikre, at forskningsopgaver tilrettelægges og fordeles, så hver enkelt videnskabelig medarbejder så vidt muligt selv kan vælge forskningsemne. Endelig skal universitetet sikre faglig åbenhed i forskningsmiljøerne, således at mangfoldighed og gensidig kritik kan komme til fri udfoldelse.

Kap. 2. Praksisudvalget

Udvalget

§ 4. Rektor nedsætter et udvalg til behandling af spørgsmål om god videnskabelig praksis, betegnet Udvalget vedr. god videnskabelig praksis (Praksisudvalget).

Stk. 2. Som medlemmer kan udpeges professorer eller lektorer ved Københavns Universitet. Der udpeges ét medlem fra hvert af universitetets fakulteter. Der udpeges på tilsvarende måde en suppleant for hvert medlem. Medlemmer og suppleanter udpeges for en periode af 3 år. Genudpegning som medlem kan finde sted én gang.

Stk. 3. Rektor udpeger udvalgets medlemmer og suppleanter efter indstilling fra fakulteternes akademiske råd samt bestemmer, hvem der skal være formand og næstformand.

Stk. 4. Udvalget kan ved behandling af særlige spørgsmål supplere sig med én eller to personer, der repræsenterer særlig indsigt i et bestemt fagområde, jf. kap. 3.

Opgaver

§ 5. Udvalget har til opgave at

- 1) bidrage til at klargøre de eksisterende normer for god videnskabelig praksis,
- 2) tage initiativ til, at der foregår en drøftelse af normerne for god videnskabelig praksis,
- 3) afgive indstilling om konkrete sager, jf. nærmere kap. 3.

Stk. 2. Udvalget kan herudover – efter opdrag fra Rektor eller af egen drift – stille forslag om regler og vejledninger om god praksis.

Stk. 3. Udvalget træffer selv bestemmelse om tilrettelæggelsen af dets arbejde.

Stk. 4. Udvalget afgiver en årlig beretning om sin virksomhed.

Kap. 3. Sagsbehandling

Initiativ og frister

§ 6. En sag kan rejses for udvalget ved, at

- 1) en navngiven fysisk eller juridisk person indgiver en skriftlig klage,
- 2) rektor forelægger udvalget en sag,
- 3) udvalget på eget initiativ tager en sag af særlig betydning op,
- 4) en person, som ønsker at blive rensset for verserende rygter eller beskyldninger, anmoder udvalget herom.

Stk. 2. En sag skal rejses for udvalget inden rimelig tid efter, at den, der tager initiativ til sagen, har eller burde have haft de nødvendige forudsætninger for at starte sagen. En sag, der rejses efter stk. 1, nr. 1- 3, må ikke vedrøre forhold, der er mere end 5 år gamle, når sagen startes ved udvalget, og en sag, der rejses efter stk. 1, nr. 4, må ikke vedrøre rygter eller beskyldninger, som har været den pågældende bekendt i mere end 1/2 år, når udvalget anmodes om at behandle sagen. I særlige tilfælde kan udvalget se bort fra disse frister.

Afvisning

§ 7. Udvalget kan afvise at behandle en sag, hvis klagen findes åbenbart grundløs, eller hvis sagen ikke findes at have betydning for de formål, som udvalget skal varetage, jf. § 1.

§ 8. Hvis sagen angår et forhold, hvori der rejses spørgsmål om uredelighed, skal sagen afvises, da et sådan skal indbringes for et af de statslige uredelighedsudvalg. Hvis sagen behandles af en anden myndighed eller et andet organ, kan behandlingen stilles i bero, indtil afgørelse foreligger herfra. Udvalget vejleder forinden den, der har indbragt sagen for udvalget, herom. Udvalget kan vejlede den, der har taget initiativ til en sag for udvalget, om muligheden for at indbringe sagen for et uredelighedsudvalg.

Oplysning

§ 9. Udvalget sørger for, at sagen oplyses tilstrækkeligt. Udvalget kan indhente udtalelser fra sagkyndige.

Stk. 2. Udvalget kan til behandling af en sag etablere et ad hoc-udvalg af sagkyndige, hvori det fagområde, hvortil sagen hører, i særlig grad repræsenteres. Personer, som ikke er medlemmer af udvalget, kan indgå i ad hoc-udvalg. Et ad hoc-udvalg afgiver indstilling til udvalget. For ad hoc-udvalg gælder reglerne i § 10, stk. 1, 1. pkt., og stk. 3.

Redegørelse

§ 10. Udvalget afslutter sagsbehandlingen med en begrundet stillingtagen til, hvorvidt forholdet er i strid med god videnskabelig praksis. Sagsbehandlingen skal i almindelighed afsluttes inden 6 måneder, efter at sagen er rejst for udvalget.

Stk. 2. Udvalget sender sin redegørelse til rektor, til den indklagede og til klageren.

Stk. 3. Er der ikke enighed i udvalget, skal mindretallets standpunkt og begrundelse anføres.

Kap. 4. Ikrafttræden m.m.

§ 11. Forvaltningslovgivningens regler finder anvendelse på udvalg og ad-hoc udvalg og disses redegørelse.

§ 12. Reglerne træder i kraft den 1. januar 2005. Ændringerne i § 3, stk. 1 og 3, § 4, stk. 1, § 5, stk. 2 og § 12, stk. 2, træder i kraft den 1. september 2007.

Stk. 2. Udvalget afgiver efter behov en redegørelse til rektor om reglernes anvendelighed, herunder forslag til evt. justeringer.

Københavns Universitet

Rektor Linda Nielsen, den 11. april 2005

Rektor Ralf Hemmingsen, den 1. september 2007

Bemærkninger til ændringsforslag:

Ad § 3, stk. 3: Med tilføjelsen af nyt stk. 3 præciseres universitetets forpligtelser vedrørende forskningsfriheden som nævnt i stk. 1, nr. 1). Formuleringerne er godkendt af rektor/bestyrelse, ligesom det har været bestyrelsens ønske, at bestemmelserne indarbejdes i praksisudvalgets regelsæt. Tilføjelsen betyder ikke nogen ændring af udvalgets opgaver, idet udvalget også efter den eksisterende bestemmelse i stk. 1, nr. 1) har skullet påse, at forskningsfriheden ikke krænkes. Men bestemmelsen indebærer en præcisering af, hvad der skal forstås ved forskningsfrihed, samtidig med at den fastlægger omfanget og karakteren af universitetets forpligtelser i forhold til specielt den individuelle forskningsfrihed. Dermed opnås et sikrere grundlag for udvalgets arbejde med denne side af normerne for god videnskabelig praksis. Bestemmelsen har som helhed karakter af en række hensigtsangivelser, hvis nærmere rækkevidde må forstås i lyset af bl.a. udvalgets rapport om den akademiske frihed set i forhold til sektorforskning/myndighedsberedskab fra januar 2007.

Ad § 4, stk. 1: Det foreslås, at udvalget officielt betegnes ”Udvalget vedr. god videnskabelig praksis”, mens den nuværende betegnelse ”praksisudvalget” forbeholdes daglig tale, således som det er markeret ved parentetisk tilføjelse. Forslaget tilsigter at give udvalget en mere retvisende og oplysende betegnelse end den nuværende, som ikke siger noget om, hvilken slags praksis der er udvalgets genstandsfelt, men som kan give forkerte associationer til ”praksis” som noget, der står i modsætning til teori.

Ad § 5, stk. 2: Efter de nugældende regler er det ikke udvalgets opgave at *vedtage* regler eller vejledninger om god praksis, som skal være gældende for universitetet. Det udelukker ikke, at udvalget kan stille *forslag* herom, hvad enten det gøres af egen drift eller efter opdrag fra Rektor. For dog at undgå fortolkningstvivil herom foreslås det at omformulere bestemmelsen, således at det bliver klart, at udvalget kan foreslå regler og vejledninger om god praksis. Forslaget skyldes ikke noget aktuelt behov herfor, men i takt med at praksisudvalget udvikler en praksis inden for bestemte områder, kan der muligvis opstå et behov for, at denne praksis ”omsættes” (kodificeres) i regel- eller vejledningsform. Tilsvarende gælder i forhold til den praksis, der udvikles af Uredelighedsudvalgene, og som eventuelt allerede har givet anledning til fastlæggelse af vejledninger, anbefalinger el. lign herfra. I det omfang der herudover måtte være ønske om udarbejdelse af (forslag til) nye regler, gældende for hele eller dele af universitetets forskningsmæssige virksomhed, må dette normalt forudsættes at ske med respekt af allerede gældende normer på enkeltstående fagområder, herunder normer der er fastsat internationalt af videnskabelige selskaber el. lign.

Ad § 12. Tilføjelse ad stk. 1 med anmærkning om ændrede bestemmelser. Tidsangivelsen i stk. 2, foreslås ændret fra ”efter 2 år” til ”efter behov”.

8. Praksisudvalgets medlemmer

Navn	Titel	Enhed
Peter Sandøe	Professor	Det Biovidenskabelige Fakultet
Harald Severin Hansen	Professor	Det Farmaceutiske Fakultet
Jan Riis Flor	Lektor	Det Humanistiske Fakultet
Carsten Henrichsen , formand	Professor	Det Juridiske Fakultet
Berthe Marie Willumsen	Professor	Det Naturvidenskabelige Fakultet
Heine Andersen ¹¹	Professor	Det Samfundsvidenskabelige Fakultet
Niels Keiding , næstformand	Professor	Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
Mogens Müller	Professor	Det Teologiske Fakultet

¹¹ Udtrådt med rektors godkendelse 13/11 2007. Ligeledes med rektors godkendelse 8/1 2008 er i stedet indtrådt professor Christian Hjorth-Andersen, Økonomisk Institut.

